

بررسی نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها (مطالعه موردی: شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)

نرگس صبوری^{۱*}

عنایت کریم پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۳ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۴/۲۵

چکیده

هدف: طبق پژوهش میکائیل و همکاران در سال ۲۰۲۱؛ با توجه به فعالیت های شرکت ها، ممکن است فساد مالی رخ بدهد؛ بنابراین پژوهشگر به دنبال آن است که بتواند نقش مدیریت کمیته حسابرسی را مورد سنجش قرار دهد. کمیته حسابرسی با وظایفی که در اختیار دارند، می توانند بر فساد مالی نظارت داشته باشند و یا با شناسایی آنها، مدیران را موظف به مسئول آن نماید. هدف از انتخاب و انجام این موضوع، تعیین نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. روش: جهت تحلیل فرضیه های پژوهش، جامعه آماری را از بین سال های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹ و به مدت ۸ سال انتخاب نموده و شامل شرکت های بورسی بوده‌اند که نمونه آماری با روش حذفی و به تعداد ۶۹ شرکت انتخاب شد. روش پژوهش مورد استفاده نیز، روش توصیفی - تحلیلی بوده و داده‌های پژوهش از نوع تاریخی با مراجعه به صورت‌های مالی و گزارشات مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران جمع آوری و طبقه بندی گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری از روش داده‌های پانل دیتا استفاده شد؛ و در بخش تجزیه و تحلیل از آمار توصیفی، آمار استنباطی و آزمون های مختلف مربوطه انجام گردید و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار Eviews نسخه ۹ صورت گرفت. یافته‌ها: با توجه به تحلیل مدل رگرسیونی، فرضیه اصلی مورد تأیید قرار گرفت و مشخص شد مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد. نتایج: بنابراین نتایج حاکی از آن است که براساس آماره t میزان تأثیرپذیری هر چهار فرضیه ویژه بر نظارت و فساد مالی شرکت به ترتیب در شاخص های استقلال، تجربه مدیریتی، ظرفیت و مالکیت سهام، تخصص مالی مدیران کمیته های حسابرسی که با پژوهش میکائیل و همکارانش در سال ۲۰۲۱، همراستا می باشد.

واژگان کلیدی

مدیریت کمیته حسابرسی، نظارت، فساد مالی، ظرفیت و مالکیت سهام، تخصص مالی، مهارت و تجربه

۱. کارشناس ارشد حسابداری، مربی و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهرستان اوز، ایران. (نویسنده مسئول:

Narges.saboori2013@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهرستان لامرد، ایران. (enayatkarimpour@gmail.com)

مقدمه

فساد مالی تأثیر نامطلوب گسترده‌ای بر ذینفعان شرکت دارد. طی دو دهه گذشته، راهکارهای زیادی برای بهبود حاکمیت شرکت‌های دولتی ایالات متحده ارائه شده است، با این وجود فساد مالی هنوز چشمگیر است. کمیته‌های حسابرسی هیئت مدیره معمولاً مسئولیت اطمینان از تطابق گزارشات مالی شرکت با معیارهای صحیح را به عهده دارند. یک مدیر کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه می‌تواند به عنوان یک ناظر نمونه بر گزارشگری مالی نظارت کند و احتمال فساد را به حداقل برساند. پیش‌بینی می‌شود که با داشتن صلاحیت‌های استقلال، تجربه مدیریت و تخصص مالی، ظرفیت و مالکیت سهام، اثربخشی نظارت بر گزارشگری مالی توسط چنین مدیری به طور چشمگیری افزایش می‌یابد، بنابراین این صلاحیت‌ها مکملی برای مزایای قانون ایالات متحده مصوب سال ۲۰۰۲ است. میکائیل و همکارانش برای بررسی پیش‌بینی‌های خود، از نمونه‌های زوجی همسان در یک بازه زمانی تاخیری از ۳۲۸ شرکت بزرگ آمریکایی (۱۶۴ شرکت دارای فساد مالی بعلاوه یک گروه مقایسه شامل ۱۶۴ شرکت بدون فساد) استفاده نمودند. با کنترل متغیرهای کمکی، دریافتند که حضور یک مدیر کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه، احتمال فساد مالی در یک شرکت دولتی را ۷۲٪ کاهش می‌دهد. همچنین با ترکیب این صلاحیت‌ها با مزایای قانون ایالات متحده، وجود حداقل یک مدیر کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه احتمال فساد مالی را ۹۲٪ کاهش داد. نتایج آنها همچنین نشان می‌دهد که وجود تنها یک مدیر کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه موثرتر از وجود این صلاحیت‌های فردی به صورت پراکنده در میان اعضای کمیته است. نظارت شدید بر فساد مالی در شرکتهای تجاری دولتی با تحت نظر قرار دادن شرکتهای دولتی مشهور آغاز شد که قبل از تصویب قانون در سال ۲۰۰۲ بود. متأسفانه، تعداد شرکت‌های فاسد با مجموعه‌ای از افشاگری‌های اخیر در سایر شرکت‌های چند میلیارد دلاری همچنان رو به افزایش است: فساد به مراتب گسترده‌تر از این رسوائی‌ها است و در حال افزایش می‌باشد (الکساندر^۱ و کامینگ، ۲۰۲۰؛ هیلی ۲ و سرافیم، ۲۰۱۹). ماهیت قابل توجه این جرایم این است که آنها اغلب سیستمی و فراگیر بوده و منجر به خسارات قابل توجهی برای ذینفعان شده است. برتری فرضیات موجود این است که یک مدیر منفرد که دارای صلاحیت‌های چهارگانه می‌باشد می‌تواند تفاوت اساسی برای جلوگیری از شکست در حاکمیت ایجاد کند (هامبریک^۳ و دیگران، ۲۰۱۵؛ سونفولد، ۲۰۰۲، ۴) به شرط این که این فرضیات به صورت تجربی آزمون شوند. در واقع، مطالعه آنها پتانسیل عالی یک مدیر کمیته حسابرسی دارای صلاحیت‌های چهارگانه (نسبت به رویکردهای معمول) را در تبیین و پیش‌بینی فساد مالی نشان می‌دهد (میکائیل ۵ و همکاران، ۲۰۲۱). موفق برای جلوگیری از اشاعه فساد، مستلزم کاستن از اختیارات انحصاری مقامات عمومی و دولتی (کوچک کردن دولت از طریق آزادسازی اقتصادی)، محدود کردن حوزه صلاح اندیشی مقامات دولتی (انجام اصلاحات اداری) و سرانجام افزایش حوزه پاسخگویی و حسابکشی از راه تقویت نهادهای حسابرسی و نظارتی خواهد بود. کشورهای مختلف استراتژی‌های مختلفی را برای مقابله با فساد به کار می‌گیرند؛ اما به طور کلی، هر استراتژی یا برنامه مقابله با فساد، خواه ناخواه مستلزم به کارگیری یکی یا چند یا همه هشت اهرم زیر است: اراده سیاسی، اصلاحات اداری، نهادهای نظارتی، پارلمانها، آگاهی عمومی، قوه قضاییه، رسانه‌ها، بخش خصوصی. ضعف، ناکارآمدی یا غفلت از هر یک از اهرم‌های مذکور در برنامه‌های مقابله با فساد مال (اعم از اداری و سیاسی)، باعث فشار بر اهرم‌های دیگر و به هدر رفتن منابع و امکاناتی خواهد شد که هر یک در جای خود می‌تواند بسیار مفید باشد و نتیجه نیز چیزی جز کاهش انگیزه مقابله یا فرسودگی روانی و در نهایت زوال مشروعیت نظام

سیاسی حاکم نخواهد بود. بحث ما در این جا حسابرسی و نظارت مالی در بخش عمومی به عنوان یکی از موانع اصلی بروز و اشاعه فساد و نقشی است که در این میان، پارلمان ها در الگوهای مختلف نظارتی و حسابرسی در کشورهای مختلف بر عهده دارند. هدف از نظارت مالی، کاستن از اتلاف یا سوءاستفاده از سرمایه ها و اموال عمومی از راه حسابرسی مالی، حسابرسی عملیاتی و تضمین رعایت قوانین و مقررات عمومی است. مسئولیت نهادهای نظارتی علاوه بر تضمین مطابقت عملکرد قوه مجریه و نهادهای تحت امر آن با خواست های پارلمان، اشاعه رفتار اخلاقی، افزایش کارایی و تشویق کنترل های مالی داخلی به منظور کاهش فرصت ارتکاب فساد و افزایش امکان کشف آن است. بنابراین، حسابرسی یکی از فاکتورهای مهم در اصلاح بخش عمومی و تحقق حکمرانی خوب است. به طور کلی، نظارت مقایسه ای است میان آنچه انجام پذیرفته و آنچه باید انجام می پذیرفت. به عبارت روشن تر نظارت یعنی اعمال کنترل یک مرجع ذیصلاح قانونی بر عملکردها و فعالیتهای افراد حقیقی و اشخاص حقوقی تابع، از نظر رعایت قانون و به انگیزه پیاده شدن اهدافی که در قانون مقرر شده است. بر این اساس نظارت جنسی است که می تواند انواع مختلف داشته باشد (امیران^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). با این وجود کمیته های حسابرسی و حسابسان مستقل و داخلی که دارای صلاحیت چهارگانه از نظر استقلال، تجربه، تخصص مالی، ظرفیت و مالکیت سهام نیز می توانند با نظارت و حسابرسی شرکت ها، موجب کاهش فساد مالی و اداری آنها شوند و با نظارت به موقع اطلاعات شرکت از زوال آن جلوگیری نمایند. از این رو، تلاش پژوهشگر بر این است که نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها (مطالعه موردی: شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران) مورد سنجش قرار دهد.

مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

هم کمیته حسابرسی و هم مکانیسمهای نظارت حسابرس داخلی بخشی از ساختار کلی حاکمیت شرکتی شرکت را تشکیل میدهند و در نتیجه محتمل است که آنها به طور مستقل درون ساختار شرکت کار کنند (سلیم^۷ و الزوبی، ۲۰۱۹). مطالعات قبلی بیان کردند که یک ارتباط خوب بین کمیته حسابرسی و حسابسان داخلی میتواند منجر به افزایش کارایی کنترل داخلی گردد که این مسئله نظارت فساد مالی را به همراه دارد (خوما^۸، ۲۰۱۷). کمیته حسابرسی با حسابسان داخلی جلساتی دارد. کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی، باید با گزارش اداره حسابرسی داخلی به کمیته حسابرسی و از طریق داشتن جلسات مکرر با این کمیته، بهبود یابد؛ بنابراین، اگر یک ارتباط کاری قوی بین حسابسان داخلی و کمیته حسابرسی وجود داشته باشد، آنها ممکن است مسئولیتهای خود بهتر انجام دهند. کمیته های حسابرسی که متشکل از مدیران مستقل با حداقل یک عضو دارای سابقه حسابداری هستند بیشتر احتمال دارد که جلسات بیشتری با حسابسان داخلی داشته باشند. مطالعات قبلی نشان داد که جلسه کمیته حسابرسی مستقل، با تخصص مالی، بطور مثبتی حسابسان داخلی را تحت تاثیر قرار میدهد (چانگ^۹ و همکاران، ۲۰۱۹). کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی به نظر میرسد نقش مهمی در نظارت بر کیفیت گزارشگری مالی ایفا میکنند. کمیته حسابرسی منجر به نظارت بر فرآیند گزارش دهی مالی و نیز نظارت بر تمایل مدیریت برای درگیر شدن در مدیریت سود و فساد مالی، می گردد. هیات مدیره باید کمیته های حسابرسی را با قدرتی تعیین کند تا ساختار و حاکمیت شرکت را ارزیابی کند. کمیته حسابرسی یک کمیته فرعی از هیات مدیره است که ارتباط بین هیات مدیره، سیستم کنترل داخلی و حسابرسی خارجی را تسهیل میکند. بعلاوه، همانطور که کمیته حسابرسی قادر به نظارت بر نقشهای مدیریت، گزارش دهی، کنترل داخلی، است. حسابرسی، مسئول مدیریت ریسک در شرکتها می باشد که به حفظ

منافع سهامداران کمک کند. هیات مدیره به کمیته حسابرسی اجازه میدهد تا گزارش مالی را برای بهبود قابلیت اطمینان و مربوط بودن گزارشهای مالی، تایید کند. در نتیجه، ادعا میشود که کمیته حسابرسی یک مکانیسم بسیار مهم برای نظارت بر حاکمیت شرکتی و نظارت بر فرآیند گزارش دهی مالی شرکت است. کمیته حسابرسی میتواند دقت و اطمینان گزارشگری مالی و فساد مالی را افزایش دهد. از اینرو، کمیته های حسابرسی به عنوان مکانیسمی از حاکمیت شرکتی، میتوانند نقش مهمی در جلوگیری از مدیریت سود و فساد مالی ایفا کنند (عباسیان، ۱۳۹۸). از این رو، ضروری است به بررسی نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها پرداخته شود؛ پس متغیرهای پژوهش به شرح ذیل معرفی می گردد.

مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه: کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته های فرعی هیئت مدیره و جزئی ضروری از ساختار اثربخش کنترل داخلی شرکت به حساب آمده و همچنین وظیفه بااهمیتی از طرف سهامداران جهت نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی، حسابرسی داخلی و همچنین حسابرس مستقل دارد (باباجانی و خنکا، ۱۳۹۱). قانون سارینز آکسلی در سال ۲۰۰۲، شرکت ها را ملزم به انتشار گزارش کنترل های داخلی کرده است. از این رو، سرمایه گذاران می توانند به راحتی از کیفیت سیستم کنترل داخلی شرکت مطلع شوند. در کشور ما نیز سازمان بورس و اوراق بهادار در سال ۱۳۹۱ و در راستای ماده ۱۸ دستورالعمل پذیرش بورس اوراق بهادار تهران، اقدام به انتشار دستورالعمل کنترل های داخلی برای ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران کرده است. طبق این ماده، مدیریت مسئول ارزیابی اثربخشی کنترل های داخلی است و باید در مورد نتایج ارزیابی کنترل های داخلی گزارش تهیه کند. طبق منشور کمیته حسابرسی، یکی از وظایف مهم کمیته حسابرسی کسب اطمینان معقول از اثربخشی فرآیندهای نظام راهبری، مدیریت ریسک و کنترل های داخلی است. بدین ترتیب کمیته حسابرسی می بایست به نحو مناسب بر کنترل های داخلی نظارت و از اثربخشی آن اطمینان حاصل نمایند. از طرفی کمیته حسابرسی مسئولیت دارد قبل از تصویب گزارش های مالی توسط هیئت مدیره، به بررسی پیش نویس گزارش های مالی پردازد و با نظارت بر موضوعات با اهمیت گزارشگری مالی، قضاوت ها و برآوردهای عمده، رویه های حسابداری عمده، نحوه افشا و انتخاب و تغییر در هر یک از آن ها و افشای معاملات با اشخاص وابسته در گزارش های مالی شرکت اطمینان معقولی نسبت به رعایت استانداردهای حسابداری و سایر مقررات در گزارش های شرکت کسب نمایند. از آنجا که کمیته حسابرسی نظارت بر فرآیندهای گزارشگری مالی را فراهم می کند، سرمایه گذاران اعتماد بیشتری نسبت به گزارش های مالی تهیه شده توسط شرکت هایی که کمیته حسابرسی آنان ویژگی های باکیفیت تری دارند، خواهند داشت، زیرا وجود کمیته حسابرسی قدرتمند، پشتوانه مستحکمی برای صحت گزارش های مالی بوده و به عنوان یکی از ابزارهای نظارتی حاکمیت شرکتی شناخته می شود، لذا، این موضوع در قیمت سهام شرکت نیز منعکس می گردد. در این زمینه با توجه به این که کمیته حسابرسی نقش مهمی در اداره امور شرکت ها ایفا می کند، اگر کمیته حسابرسی به گونه مؤثر و کارا فعالیت کند، با توجه به نقش نظارتی خود، می تواند به بهبود کنترل های داخلی، عملکرد مالی و حاکمیت شرکتی و افزایش ارزش دارایی های نقد کمک کند (لی هونگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). در این تحقیق از مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه نام برده شده است که شامل استقلال، تجربه مدیریت، تخصص مالی، ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی می باشد (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

نظارت و فساد مالی: فساد یکی از پدیده های جهانی است که از دیرباز با پیدایش شکلهای اولیه حکومت وجود داشته و عاملی مهم در ایجاد آسیب و ضرر به سیاستها و منافع عمومی تلقی میشود. در زیر مجموعه فساد در معنای عام، فساد در نظام اداری نیز، گریبانگیر همه کشورها بوده است. نظام اداری در ایران همانند سایر کشورها از پدیده فساد اداری مالی و آسیبهای آن مصون نبوده و به دلایل درون سازمانی و برون سازمانی موجب عقب ماندگی کشور و بروز دغدغه ها و نگرانیهای متعدد در راس نظام شده است (عظیمی، ۱۳۹۰). علل گوناگون فساد در کشورهای مختلف، با روشهای متفاوتی بررسی میشوند، اما میتوان جمع بندی تحلیلهای مختلف از عوامل ایجاد فساد را عوامل اداری و مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دانست. در ایران نیز به دلیل برخورداری از فرهنگ اصیل و ریشه دار اسلامی، هرگونه کجروی اداری، امری ضدارزش تلقی میشود (شفیعی و نوایی، ۱۳۸۹). در یک نگاه کلی، عمده ترین اقسام فساد عبارت اند از: فساد سیاسی، فساد قانونی، فساد اداری که مورد اخیر دقیقاً در متن سازمان اتفاق میافتد و دو مورد اول، یعنی فساد سیاسی و قانونی در سطوح بالاتر پدیدار میشوند (شفیعی و همکاران، ۱۳۹۶). فساد از کلمه لاتین (Rumpere) می آید که به معنای شکستن و ویران کردن است؛ بنابراین در فساد چیزی ویران یا خراب میشود. این چیز ممکن است یک شیوه رفتار اخلاقی یا قانونی یا غالباً مقررات اداری باشد. فساد اداری مالی بر اساس تعریف سازمان شفافیت بین المللی آن دسته از فعالیتهای کارکنان و مسئولان دولت را شامل میشود که اولاً به منافع عمومی لطمه بزند و ثانیاً هدف از انجام آن، رساندن فایده به عامل (کارمند اقدام کننده) یا به شخص دیگر باشد (عظیمی، ۱۳۹۰). فساد به طور کلی در ارتباط با سازمانهای دولتی و در جهت برخورداری برخی مدیران و کارکنان از اختیارات انحصاری تعریف شده و به دو شکل کلی تقسیم میشود: فساد بزرگ و کوچک. فساد بزرگ در گسترده ترین شکل مفهومی خود شامل رشوه، تملق و چاپلوسی، اختلاس، اخاذی و غیره میشود و فساد کوچک تبادل میزان کم پول را در بر میگیرد. در مورد فساد در ایران و در بین مقامات حکومتی در ارزیابی سازمانهای بین المللی، ایرانیها در بین فاسدترین نظامهای اداری و دولتی دنیا قرار دارند. در این زمینه در آخرین رده بندی سازمان بین المللی شفافیت در سال ۲۰۱۴، براساس گزارش سازمان شفافیت بین الملل رتبه ایران از نظر فساد مالی و اداری ۲۰۱۲ جایگاه، ۱۳۰ و رتبه ۲۷ است این سازمان، گزارش خود را بر پایه ارزیابی از فساد دولتی تنظیم می کند (شفیعی و همکاران، ۱۳۹۶). فساد مالی پدیده ای پیچیده و دارای علل و آثار چندگانه است که در کشورهای مختلف نموده های متفاوتی دارد و به نظر می رسد در همه نظام های اداری که میزانی از اختیار نهفته است، وجود دارد. هر چند فساد مالی، احتمالاً تاریخی به اندازه تمدن بشر داشته باشد و هیچ سازمان و حکومتی نتواند ادعا کند که فارغ از آن است، ولی امروزه کشورهای مختلف بر پیشگیری از فساد تأکید داشته، با استفاده از سه رکن اصلی آموزش کارکنان، انتخاب افراد براساس شایستگی و بالاخره، اصلاح نظام های عملیاتی و مکانیزه کردن آن می کوشند به شکل اصولی و نظام مند با آن مبارزه کنند. در جوامع گوناگون و بر حسب نگرش ها و برداشت های متفاوت، تعاریف گوناگونی از فساد مالی ارائه شده است. به نظر می رسد تعریف بانک جهانی و سازمان شفافیت بین الملل عام تر و گویاتر باشد. از نظر آنها فساد شامل سوء استفاده از اختیارات دولتی برای کسب منافع شخصی یا خصوصی و پیشنهاد دادن، دریافت یا تقاضای هر چیز با ارزش برای تأثیرگذاری بر روی رفتار یک کارمند دولتی یا اداری در فرایند انجام یک کار یا قرارداد می شود (رفیع پور، ۱۳۸۸).

مروری بر نتایج تجربی تحقیق در ایران و جهان:

قائمى و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کنترل های داخلی و مدیریت سود را بررسی نمودند. نتایج حاصل از پژوهش نشان دهنده آن است که بین هر دو ویژگی کمیته حسابرسی (اندازه کمیته حسابرسی و تخصص کمیته حسابرسی) با ضعف در کنترل های داخلی و مدیریت سود رابطه منفی و معناداری وجود دارد اما بین اندازه کمیته حسابرسی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

معصومی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی اثر تعدیل گری استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین میزان گزارشگری پایداری و نوآوری شرکت ها را بررسی نمودند. با توجه به نتایج، رابطه مثبت بین میزان گزارشگری پایداری و نوآوری شرکت ها مورد تأیید قرار گرفت. استقلال کمیته حسابرسی اثر تعدیل گری بر رابطه بین میزان گزارشگری پایدار و نوآوری شرکت ها دارد؛ بنابراین لازم است مدیران برای انجام سرمایه گذاری بهینه، تولید محصول با کیفیت و فن آوری بالا، حفظ منافع ذی نفعان و کاهش هزینه های نمایندگی متعهد به ایفای وظایف مرتبط با پایداری در سه بعد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی باشد.

عبدی و همکاران (۱۳۹۹) ویژگی های کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی: آزمون تجربی نظریه وابستگی منابع را بررسی نمودند. یافته های پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین اندازه کمیته حسابرسی و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی با هزینه سرمایه سهام عادی شرکت ها وجود دارد؛ ولی ارتباط معناداری بین استقلال و تخصص اعضای کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی شرکت ها یافت نشد.

میکائیل و همکاران (۲۰۲۱) بررسی نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها پرداختند. نتایج آنها نشان داد هر یک از ویژگی های مدیریت کمیته حسابرسی که شامل استقلال، تجربه مدیریت، تخصص مالی، ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی می باشد بر نظارت و فساد مالی شرکت ها تأثیر معنادار و معکوسی دارد.

ایکسیکسون^{۱۱} و یائوگین (۲۰۱۸) در پژوهش خود به رابطه فساد مالی و دارایی های نقدی پرداختند. آنها در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند شرکت هایی که در مناطق فساد واقع شده اند از سودآوری کمتری برخوردارند و شرکت هایی که در مناطق فساد کمتری هستند دارای رشد بیشتری هستند.

سلیم و الزوبی (۲۰۱۸) در پژوهش با عنوان کمیته حسابرسی و تأمین مالی بدهی نشان داد که کیفیت حسابرسی (صلاحیت حسابرسی، اندازه، تخصص و استقلال) و تأمین مالی بدهی (بدهی کم) پتانسیل مدیریت درآمد را کاهش میدهد و به نوبه خود کیفیت گزارشگری مالی را افزایش میدهد. بطور دائمی، بدهی های بالا باعث افزایش ریسک مدیریت درآمد میشود.

فرضیه های پژوهش بر اساس پژوهش میکائیل و همکاران (۲۰۲۱)، به صورت ذیل تدوین می گردد:

فرضیه اصلی: به نظر می رسد، مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد.

فرضیه فرعی اول: به نظر می رسد، استقلال مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد.

فرضیه فرعی دوم: به نظر می رسد، تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد.

فرضیه فرعی سوم: به نظر می رسد، تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد.

روش تحقیق:

این پژوهش از نوع پژوهش های نیمه تجربی پس رویدادی در حوزه پژوهش های اثباتی حسابداری است که با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره و الگوهای اقتصادسنجی انجام شده است. فرضیه های پژوهش بر اساس داده های پانلی یا تابلویی آزمون شده است. براساس موضوع انتخابی، روش پژوهش توصیفی و تحلیلی و از نوع کاربردی می باشد. براساس هدف این موضوع، از روش تحقیق همبستگی استفاده شده است چراکه بدنبال بررسی نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها (مطالعه موردی: شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران) می باشد.

جامعه آماری منتخب در این پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و در بین سال های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹ می باشد. بنابراین جهت تعیین حجم نمونه بایستی دارای شرایط ذیل باشند:

- ۱- اطلاعات مالی آن ها در بازه زمانی مورد بررسی در دسترس باشد و هیچ نواقصی نداشته باشد.
- ۲- پایان سال مالی آن ها در پایان اسفند ماه باشد و در بازه زمانی مورد بررسی تغییر سال مالی صورت نگرفته باشد.
- ۳- شرکت ها در طول دوره تحقیق مورد پذیرش بورس قرار داشته باشند و از عضویت آنها بیش از ۲ سال گذشته باشد.
- ۴- در طول دوره تحقیق حقوق صاحبان سهام آنها منفی نباشد.
- ۵- شرکت ها زیان انباشته نداشته باشند.

با توجه به جامعه آماری و روش نمونه گیری که به روش حذفی سیستماتیک صورت گرفت؛ ۶۹ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شد.

جدول ۱- تعیین نمونه آماری

(۴۳۴)	کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹
(۱۰۴)	اطلاعات مالی شرکت ها در دسترس نبوده و یا ناقص بوده است.
(۸۸)	پایان سال مالی شرکت ها اسفندماه نباشد و یا تغییر سال مالی داشته باشند.
(۷۸)	شرکت ها زیان انباشته داشته باشند و حقوق صاحبان سهام آنها منفی باشد.
(۹۵)	شرکت ها در طول دوره تحقیق عضو بورس نباشند یا از زمان عضویت آنها ۲ سال نگذشته باشد.
۶۹	نمونه انتخابی

مدل رگرسیونی اقتباس شده از مقاله لاتین میکائیل و همکاران (۲۰۲۱) به صورت زیر است:

$$MaC = \beta_0 + \beta_1 EDAC_{it} + \beta_2 MEACM_{it} + \beta_3 FEACD_{it} + \beta_4 COSACD_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 AFS_{it} + \beta_7 SAC_{it} + \beta_8 TOAC_{it} + \beta_9 GDACM_{it} + \varepsilon$$

متغیر وابسته:

➤ نظارت و فساد مالی شرکت (MaC)، شرکت آدر سال t

متغیرهای مستقل:

➤ استقلال مدیر کمیته حسابرسی شرکت (EDAC) آدر سال t

➤ تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی شرکت (MEACM) آدر سال t

➤ تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی شرکت (FEACD) آدر سال t

➤ ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی شرکت (COSACD) آدر سال t

۳-۴ متغیرهای کنترلی:

➤ بازده دارایی ها (ROA) آدر سال t

➤ اندازه شرکت حسابرسی (AFS) آدر سال t

➤ اندازه کمیته حسابرسی (SAC) آدر سال t

➤ دوره تصدی کمیته حسابرسی (TOAC) آدر سال t

➤ تنوع جنسیتی مدیران کمیته حسابرسی (GDACM) آدر سال t

روش اندازه گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

نظارت و فساد مالی (MaC): اندازه گیری دقیق آن مشکل است ولی با الهام از مدل مونت و پاپنگی (۲۰۰۷) و اسمیت (۲۰۱۶) از تعداد متوسط فساد افراد ثبت شده در ده هزار نفر استفاده می کنیم. به طوری که از اتهامات ثبت شده در خصوص اخراج و پذیرش رشوه، سوء استفاده از قدرت و محرومیت را در شرکت های بورسی در هر استانی بررسی می کنیم. به صورتی که پرونده های فساد ثبت شده در هر ۱۰ هزار کارمند شرکت ها در هر استان به عنوان یک پروکسی جایگزین فساد اداری می کنیم. از پرسشنامه استفاده می کنیم و در صورتی که در شرکت، کارمند خاطی وجود داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می شود (ایکسیکسون و یائوگین، ۲۰۱۸؛ میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

طبق چک لیست ارائه شده در خصوص متغیر نظارت و فساد مالی به اندازه گیری آن خواهیم پرداخت و بیشتر از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (شرکت های در دسترس جنوب و تعمیم به کل شرکت های بورسی) که از کمیسیون بورس اوراق بهادار تهران و وزارت دادگستری برای اندازه گیری این متغیر استفاده شده است:

جدول ۲- چک لیست فساد مالی

نوع تخلف			چک لیست	مراحل دستورالعمل
عدم تخلف	جزیی	کلی	جرائم ثبت شده در خصوص اخراج و پذیرش رشوه، سوء استفاده از قدرت و محرومیت	
			جرائم قانونی	بررسی فعالیت های کلی
			فرار مالیاتی	بررسی فعالیت های اجرایی
			دستکاری در صورت مالی	بررسی صورت های مالی
			فرار از کار یا گزارشات ساعت کاری غیر صحیح	بررسی گزارشات پیوست

با توجه به مدل مونت و پاپنگی (۲۰۰۷) و اسمیت (۲۰۱۶) اگر شرکت ها در هر یک از موارد فوق، دارای تخلفات منظور شده کلی و یا جزئی باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می شود (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

متغیرهای مستقل

استقلال مدیر کمیته حسابرسی (EDAC): از نسبت حسابرسان مستقل مدیران به کل اعضای کمیته حسابرسی بدست می آید (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی (MEACM): از میزان تجربه و سال هایی که مدیران کمیته حسابرسی فعالیت داشته اند و به عنوان سابقه کاری آنها محسوب می شود، اندازه گیری می شود (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی (FEACD): از نسبت اعضای با مهارت و متخصص مدیران کمیته حسابرسی که دارای صدور گواهینامه مشابه می باشند، به کل اعضای کمیته بدست می آید (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی (COSACD): از نسبت ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی به کل سهام اعضای کمیته حسابرسی بدست می آید (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

متغیرهای کنترلی

بازده دارایی ها (ROA): از تقسیم درآمد قبل از مالیات بر کل دارایی ها بدست می آید (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

اندازه شرکت حسابرسی (AFS): در صورتی که از شرکت های حسابرسی بزرگ بیش از ۴ حسابرس استفاده نموده باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می شود (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

اندازه کمیته حسابرسی (SAC): تعداد اعضای کمیته حسابرسی را می توان به عنوان اندازه کمیته حسابرسی در نظر گرفت (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

دوره تصدی کمیته حسابرسی (TOAC): میانگین سال هایی که مدیران کمیته حسابرسی به عنوان مدیر در شرکت های کنونی خدمت می کردند (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

تنوع جنسیتی مدیران کمیته حسابرسی (GDACM): نسبت درصد اعضای مدیران زن به کل اعضای کمیته حسابرسی را می توان به عنوان تنوع جنسیتی در نظر گرفت (میکائیل و همکاران، ۲۰۲۱).

یافته‌های پژوهش

جدول ۳- آمار توصیفی متغیرها

نام متغیر	معیارهای تمرکز		معیار پراکندگی انحراف معیار	معیارهای شکل توزیع	
	میانگین	میان		چولگی	برجستگی
نظارت و فساد مالی	۰/۴۴۰	۰/۴۵۷	۰/۱۲۷	۰/۱۸۹	۲/۴۱۸
استقلال مدیر کمیته حسابرسی	۰/۰۲۵	۰/۰۲۲	۰/۵۰۰	۰/۰۵۸	۱/۰۰۳
تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی	۰/۴۹۷	۰/۵۰۰	۰/۵۰۰	۰/۰۱۱	۱/۰۰۰
تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی	۰/۳۸۷	۰/۳۲۲	۰/۱۰۱	۰/۰۰۶	۱/۰۹۳
ظرفیت و مالکیت سهم مدیر کمیته حسابرسی	۰/۳۸۸	۰/۴۷۰	۰/۱۰۰	۰/۰۲۴	۱/۰۹۶
بازده دارایی‌ها	۰/۴۷۳	۰/۴۶۸	۰/۴۹۹	۰/۱۰۵	۱/۰۱۱
اندازه شرکت	۰/۳۳۲	۰/۱۲۵	۰/۱۱۳	۰/۰۶۲	۱/۲۳۳
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۴۶۲	۰/۴۶۰	۰/۵۰۱	۰/۰۶۱	۱/۰۲۸
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۰/۵۰۷	۰/۴۹۰	۰/۵۰۰	۰/۰۳۱	۱/۰۰۰
تنوع جنسیتی مدیران کمیته حسابرسی	۰/۴۸۵	۰/۴۷۱	۰/۵۰۰	۰/۰۵۸	۱/۰۰۳

منبع: خروجی نرم افزار

همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود مقادیر میان و میانگین در اکثر موارد به هم نزدیک می باشد که نشان دهنده توزیع نامتقارن داده ها می باشد. میزان چولگی بدست آمده برای تمامی مقادیر مثبت می باشد که نشان دهنده توزیع نامتقارن داده ها به سمت مقادیر مثبت و یا چولگی مثبت هستند.

ضریب همبستگی پیرسون

جدول ۴- نتیجه همبستگی بین متغیرهای مدل

Correlation Probability	Y1	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
Y1	1.000000									
X1	0.130922 0.0000	1.000000								
X2	0.138352 0.0000	0.075162 0.0161	1.000000							
X3	0.038947 0.2130	0.002922 0.9256	0.037299 0.2330	1.000000						
X4	0.103530 0.0009	0.054660 0.0804	0.003713 0.9055	0.025753 0.4104	1.000000					
X5	-0.028106 0.3689	0.002936 0.9252	-0.024548 0.4326	-0.001221 0.9689	0.050369 0.1072	1.000000				
X6	0.011993 0.7015	0.003256 0.9171	0.013058 0.6764	0.026901 0.3898	-0.025353 0.4177	-0.013288 0.6710	1.000000			
X7	-0.032529 0.2984	0.008134 0.7949	0.002673 0.9319	0.007435 0.8122	-0.029328 0.3485	-0.028941 0.3549	0.026508 0.3968	1.000000		
X8	0.025635 0.4125	-0.059974 0.0550	0.061920 0.0476	0.035095 0.2619	0.009602 0.7589	-0.079374 0.0111	-0.009313 0.7660	-0.009313 0.7660	1.000000	
X9	0.059683 0.0562	0.016856 0.5900	0.037878 0.2259	0.013055 0.6765	0.022518 0.4717	0.010192 0.7446	0.006960 0.8240	0.010870 0.7283	0.006321 0.8399	1.000000

همانگونه که در جدول بالا ملاحظه می‌گردد سطح معنیداری در تمام موارد کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین مانا بودن کلیه متغیرهای پژوهش، مورد تأیید است؛ با توجه به مانا بودن تمام متغیر مورد بررسی میتوان تخمین مدل رگرسیونی را انجام داد.

بررسی مدل با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن

جدول ۵- نتیجه آزمون چاو

مدل رگرسیونی	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
	۲/۱۵	(۶۸، ۵۵۱)	۰/۰۰۰	استفاده از مدل پانل دیتا

منبع: خروجی نرم افزار

چنانچه ملاحظه می‌شود سطح معناداری آزمون چاو بیش از $\alpha=0/05$ محاسبه شده لذا با اطمینان ۹۵٪ امکان برآورد مدل با استفاده از روش پانل تأیید می‌شود. با توجه به اینکه فرض صفر آزمون چاو مبنی بر برابری عرض از مبدأها رد شد، در ادامه به منظور تشخیص وجود اثرات ثابت یا وجود اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

جدول ۶- نتیجه آزمون هاسمن

مدل رگرسیونی	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
	۰/۰۰۰	۹	۱/۰۰۰	اثرات ثابت

سطح معناداری آزمون هاسمن $prob=0/000$ محاسبه شده لذا در تخمین از اثرات ثابت استفاده می‌شود.

آزمون فرضیه ها

همانطور که در این جدول مشاهده می‌شود، نتایج بدست آمده از تخمین الگوی رگرسیونی مربوط به فرضیه های فرعی نشان از تأیید نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها دارد.

جدول ۷- نتایج پرازش مدل رگرسیونی

متغیر پاسخ = نظارت و فساد مالی شرکت

متغیرهای مستقل	ضرایب رگرسیونی	آماره آزمون t	سطح معناداری
ثابت معادله (α)	۰/۰۷۷	۲۲/۸۸۸۷	۰/۰۰۰
استقلال مدیر کمیته حسابرسی	-۰/۰۹۲	-۲۰/۵۲۴۳	۰/۰۰۰
تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی	-۰/۰۹۰	-۱۹/۶۹۶۰	۰/۰۰۳
تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی	-۰/۰۸۰	-۱۷/۲۰۹۱	۰/۰۰۲
ظرفیت و مالکیت سهم مدیر کمیته حسابرسی	-۰/۰۸۸	-۱۸/۴۵۴۹	۰/۰۰۴
بازده دارایی ها	۰/۰۷۶	۸۱/۹۴۰۴	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۷۸	۸۲/۲۴۷۸	۰/۰۰۱
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۰۷۴	-۷۶/۸۲۲۰	۰/۰۰۰
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۰/۰۷۸	-۸۱/۸۳۷	۰/۰۰۰
تنوع جنسیتی مدیران کمیته حسابرسی	۰/۰۷۸	-۸۲/۴۰۴۸	۰/۰۰۰

آماره آزمون $F = 347/60 = 347/60$ سطح معناداری = ۰/۰۰۰
 آماره دوربین واتسون: ۲/۱۱ ضریب تعیین = ۰/۹۸

منبع: خروجی نرم افزار

از آنجا که آماره دوربین واتسن $2/11$ و بین $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد، می توان به عدم خودهمبستگی بین خطاها به عنوان یکی دیگر از پیش فرض های رگرسیون نیز پی برد.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش موثری دارد. همانگونه که نشان می دهد ضریب تعیین تعدیل شده در مدل برابر $0/98$ است که بیان می کند 98 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای سمت راست (متغیرهای مستقل) مدل توضیح داده می شود. اگر چه 2% از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای سمت راست توضیح داده نشد، اما با توجه به آماره F فیشر و سطح معناداری آن، می توان گفت این مدل قابلیت برازش اثرگذاری بین متغیرهای مستقل و وابسته را دارد.

جدول ۸. نتایج آزمون جارک برا

پسماند مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
رگرسیونی	$39/94$	$0/000$	نرمال بودن توزیع پسماند مدل

منبع: خروجی نرم افزار

همانطور که ملاحظه می شود سطح معناداری آزمون جارک برا کمتر از $\alpha=0/05$ محاسبه شده لذا با اطمینان 95% توزیع پسماندها نرمال نمی باشد.

بحث و نتیجه گیری

براساس نتایج بدست آمده و تجزیه و تحلیل صورت گرفته مشخص شد که مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه می تواند بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار باشد به طوری که مدیران کمیته حسابرسی بر اساس آنها قادر به تصمیم گیری در زمینه نظارت و کاهش فساد مالی می باشند. طبق نتایج تحقیق چهار شاخص مدیریت کمیته حسابرسی (استقلال مدیر کمیته حسابرسی، تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی، تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی، ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی) بر نظارت و فساد مالی شرکت تأثیرگذاری منفی دارند که طبق نتایج بدست آمده در این تحقیق، مدیران کمیته حسابرسی بر اساس توجه به هر چهار متغیر می توانند نقش موثری در کاهش فساد مالی داشته باشند. به بیانی دیگر، مدیران کمیته حسابرسی می بایست بر اساس شرایط اقتصادی و بحران های احتمالی تشخیص دهند که ممکن است فساد مالی رخ دهد و با نظارت بیشتر مانع از سوء مدیریتی شوند و شرکت را از فساد و ضررهای مالی نجات دهند. این پژوهش ممکن است برای مالکان، سهامداران، سرمایه گذاران، مدیران شرکت ها، حسابرسان داخلی و مستقل، تحلیلگران و اقتصاددانان مفید واقع شود؛ پس پژوهشی کاربردی محسوب می شود.

نتایج پژوهش در خصوص فرضیه فرعی اول حاکی از آن است که نقش موثر استقلال مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد تأیید قرار گرفت؛ با توجه به تحلیل مدل رگرسیونی، مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت استقلال مدیریت می تواند بر نظارت و فساد مالی شرکت ها تأثیرگذار باشد به طوری که با توجه به آزمون t در این پژوهش، میزان این تأثیرپذیری $20/52-$ می باشد و با ضریب تعیین 98 درصد تأیید می شود؛ به عبارت دیگر، هر چه میزان استقلال مدیران کمیته حسابرسی بیشتر باشد می توانند نظارت بیشتری داشته باشند و فساد مالی شرکت کاهش دهند یعنی تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته مکوس می

باشد. این نتایج با پژوهش میکائیل و همکاران (۲۰۲۱)، ایکسیکسون و یائوگین (۲۰۱۸)، قائمی و همکاران (۱۳۹۹)، معصومی و همکاران (۱۳۹۹) هم راستا می باشد.

نتایج پژوهش در خصوص فرضیه فرعی دوم حاکی از آن است که نقش موثر تجربه مدیریت مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد تأیید قرار گرفت؛ با توجه به تحلیل مدل رگرسیونی، هر چه مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت تجربه مدیریتی بیشتری باشد می تواند بر نظارت و فساد مالی شرکت ها تأثیر داشته باشد. به طوری که با توجه به آزمون t در این پژوهش، میزان این تأثیرپذیری ۱۹/۶۹- می باشد و با ضریب تعیین ۹۸ درصد تأیید می شود؛ به عبارت دیگر، اثرپذیری تجربه مدیریتی مدیران کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی به صورت معکوس می باشد و مدیر باتجربه تر می تواند فساد مالی را کاهش دهد؛ این نتایج با پژوهش میکائیل و همکاران (۲۰۲۱)، سلیم و الزویبی (۲۰۱۸)، عبدی و همکاران (۱۳۹۹)، هم راستا می باشد.

نتایج پژوهش در خصوص فرضیه فرعی سوم حاکی از آن است که نقش موثر تخصص مالی مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد تأیید قرار گرفت؛ با توجه به تحلیل مدل رگرسیونی، مدیران کمیته حسابرسی دارای صلاحیت تخصص مالی می تواند بر نظارت و فساد مالی شرکت ها تأثیرگذار باشد به طوری که با توجه به آزمون t در این پژوهش، میزان این تأثیرپذیری ۱۷/۲۰- می باشد و با ضریب تعیین ۹۸ درصد تأیید می شود؛ به عبارت دیگر، هر چه میزان تخصص مالی مدیران کمیته حسابرسی بیشتر باشد، نظارت بیشتری را اعمال می کنند که می تواند منجر به کاهش فساد مالی گردد و رابطه این دو متغیر نیز معکوس می باشد. این نتایج با پژوهش میکائیل و همکاران (۲۰۲۱)، بیلال و همکاران (۲۰۱۸)، عباسیان (۱۳۹۸)، هم راستا می باشد.

نتایج پژوهش در خصوص فرضیه فرعی چهارم حاکی از آن است که نقش موثر ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی بر نظارت و فساد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد تأیید قرار گرفت؛ با توجه به تحلیل مدل رگرسیونی، مدیران کمیته حسابرسی دارای صلاحیت ظرفیت و مالکیت سهام می تواند بر نظارت و فساد مالی شرکت ها تأثیرگذار باشد به طوری که با توجه به آزمون t در این پژوهش، میزان این تأثیرپذیری ۱۸/۴۵- می باشد و با ضریب تعیین ۹۸ درصد تأیید می شود؛ به عبارت دیگر، هر چه میزان ظرفیت و مالکیت سهام مدیر کمیته حسابرسی بیشتر باشد، تمایل به نظارت بیشتری نشان می دهند که این مسئله می تواند فساد مالی را کاهش دهد؛ چراکه مدیران کمیته حسابرسی بر کنترل شرکت نقش موثری دارند، پس این متغیر نیز رابطه معکوسی بر فساد مالی دارد. این نتایج با پژوهش میکائیل و همکاران (۲۰۲۱)، امینا و اسراء (۲۰۱۸)، باغچقی و همکاران (۱۳۹۸)، هم راستا می باشد.

براساس فرضیه اصلی می توان به سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد نمود تا برنامه هایی را تنظیم نمایند و در اختیار مدیران شرکت ها قرار دهند تا بتوانند براساس استراتژی ها، الگوها و ترفندهای مشخص شده، خط مشیهایی را در راستای کنترل، نظارت و شناخت فساد مالی و جلوگیری از ورشکستگی در شرایط بحرانی و اقتصادی تنظیم و در اختیار مدیران قرار دهند و بدینوسیله به فعالیت های سازمان ها کمک نمایند تا بتوانند مانع از فساد مالی، تقلب، رشوه و در نهایت ورشکستگی شرکت ها و منحل شدن آنها شوند. همچنین می توانند جرائم و مجازات هایی مانند اخراج و سلب امتیاز، جرائم های قضایی برای فرد متخلف قرار دهند تا باعث شود کمتر کسی فکر فساد مالی و تقلب در ذهنش تداعی شود.

بر اساس فرضیه فرعی اول می توان پیشنهاد نمود مدیران شرکت ها اعضای هیئت مدیره خود را از بین افراد مستقل و یا به عبارتی افرادی را انتخاب نمایند که دارای استقلال بیشتری هستند تا بتوانند به طور دقیق تر و مناسب تر به نظارت فعالیت های شرکت بپردازند تا از فساد مالی و تقلب در شرکت جلوگیری نمایند. همچنین افراد مستقل کمیته حسابرسی می توانند با طبقه بندی وظایف خود، هر هفته گزارشی از نظارت خود را تهیه نمایند و در اختیار مدیران، سرمایه گذاران و یا سایر افراد استفاده کننده و ذی نفع قرار دهند که در امر مدیریت و راهبرد فعالیت های شرکت نقش دارند.

بر اساس فرضیه فرعی دوم می توان پیشنهاد نمود در شرکت ها جهت تأمین کادر کمیته حسابرسی و کنترل های داخلی خود از افراد مجرب و ماهر استفاده نمایند، هر چه این افراد دارای تجربه بیشتری باشند و سابقه کاری فعالیت زیادتاری داشته باشند می توانند در زمینه حسابرسی و نظارت فعالیت های شرکت موفق تر ظاهر شوند و مانع از فساد مالی شرکت گردند چراکه با استفاده از تجربه خود می توانند در تشخیص فساد مالی و یا راه های تشخیص آنها عملکرد بهتری داشته باشند. همچنین می توان از افراد با تجربه در این زمینه جهت آموزش نیروی فعال در کمیته حسابرسی که تجربه کمتری دارند، نیز به کار ببرند تا بتوان از تجارب اشخاص با تجربه استفاده نمود.

بر اساس فرضیه فرعی سوم می توان پیشنهاد نمود شرکت ها جهت تکمیل اعضای کمیته حسابرسی و کنترل های داخلی از افراد متخصص در زمینه مالی استفاده نمایند، چون این افراد درک بیشتری در زمینه فعالیت های مالی و جلوگیری از فساد مالی دارند تا فردی که تخصص در زمینه موارد دیگری مانند تخصص در زمینه کیفیت محصولات داشته باشد؛ بنابراین، می توان دوره های آموزشی برای کارشناسان مالی و حسابداری و یادگیری اطلاعاتی در زمینه فعالیت های مالی و مدیریتی یا راهکارهای شناخت فساد مالی در نظر گرفت که با افزایش تخصص مالی آنها، مانع از فساد مالی، تقلب و رشوه شوند.

بر اساس فرضیه فرعی چهارم می توان پیشنهاد نمود به مدیران کمیته حسابرسی ظرفیت و مالکیت در سهام را در نظر گرفت چراکه با مالکیت سهام توسط آنها، می توانند نقش پررنگ تری در زمینه نظارت و کنترل فعالیت های شرکت داشته باشند و بدینوسیله مانع از فساد مالی، رشوه و تقلب شوند. سهم بودن مدیران کمیته حسابرسی در سهام شرکت می تواند به آنها انگیزه بیشتری دهد تا در مسیر کنترل و نظارت فعالیت های شرکت با دقت بیشتری قدم بردارند؛ بنابراین باید ترتیب مناسبی اتخاذ دهند تا بتوانند این میزان مالکیت را به درستی تخمین بزنند و با در نظر گرفتن میزان سودآوری شرکت، میزان درصد نظارت اعضای کمیته حسابرسی را بیشتر در نظر بگیرند تا بدینوسیله مانع از فساد مالی و خسارت های احتمالی آن شوند.

با توجه به نتایج پژوهش می توان برای پژوهشگران آتی پیشنهاد نمود:

≠ پیشنهاد می شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها را با توجه به بحران اقتصادی و شرایط عدم اطمینان بازار مورد بررسی قرار دهند و نتیجه را با این پژوهش مقایسه نمایند.

≠ پیشنهاد می شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها با توجه به هزینه ها و حق الزحمه حسابرسی مورد بررسی قرار گیرد.

≠ پیشنهاد می شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها با توجه به نقش سازمان امور قضایی کشور مورد بررسی قرار گیرد.

- ≠ پیشنهاد می‌شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها براساس رویکرد معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گیرد.
- ≠ پیشنهاد می‌شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها را با توجه به سیاست گذاری های درونی و بیرونی یا سیاست گذاری های عمومی دولتی مورد سنجش قرار دهند.
- ≠ پیشنهاد می‌شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها با توجه به توانایی های مالی و اهرم مالی شرکت مورد سنجش قرار دهند.
- ≠ پیشنهاد می‌شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکت ها براساس الگوی گارچ در برآورد ریسک سیستماتیک شرکت مورد سنجش قرار دهند.
- ≠ پیشنهاد می‌شود، نقش مدیریت کمیته حسابرسی دارای صلاحیت چهارگانه بر نظارت و فساد مالی شرکتها بر اساس شکاف خط مشی در فرایند خط مشی گذاری فرهنگی و عمومی مورد سنجش قرار دهند.

یادداشت ها:

1. Alexander
2. Healy
3. Hambrick
4. Sun
5. Mikhail
6. Amiram
7. Saleem
8. Ghouma
9. Chang
10. Li Huang
11. Xixiong

منابع و مأخذ

- باباجانی، جعفر و عبدالخالق خنکا (۱۳۹۱). ضرورت تشکیل کمیته حسابرسی و استقرار واحد حسابرسی داخلی در شهرداری کلان شهرها برای ارتقا سطح مسئولیت پاسخگویی، فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۰(۳۳)، رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۸). سرطان اجتماعی فساد، تهران، شرکت سهامی انتشار. چاپ اول.
- شفیعی، شهرام، نوایی، علی (۱۳۸۹). فساد درون سازمانی ایران در پرتو شخصیت اقتدارگرا و ساخت پاتریمونیالیسم سنتی و ایلیاتی جامعه، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات سیاسی و بین المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا، ۵، ۲۶.
- شفیعی، شهرام، همتی نژاد، مهرعلی، پرواز، یوسف (۱۳۹۶). تبیین اثر عوامل سازمانی و مدیریتی بر بروز فساد اداری مالی در سازمانهای ورزشی (مطالعه موردی استان گیلان)، فصلنامه مدیریت و توسعه ورزش، ۷(۱)، ۱۰۹-۱۲۵.
- عباسیان، یکتا (۱۳۹۸). بررسی تأثیر کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی بر مدیریت سود، فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی، ۳(۲)، ۴۷-۶۰.
- عبدی، مصطفی، آقایی، محمدعلی، امینیان، ابوالفضل و کاظمی علوم، مهدی (۱۳۹۹). ویژگی های کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی: آزمون تجربی نظریه وابستگی منابع، دانش حسابداری، ۲۰(۷۹)، ۱۷۷-۱۵۱.

- عظیمی، محمد (۱۳۹۰). بررسی تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم عوامل مدیریتی و عوامل سازمانی بر فساد اداری مالی، مدیریت فرهنگ سازمانی، ۶۱-۸۲.
- قائمى، فاطمه، مرادى، زهرا، علوى، غلامحسین (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کنترل های داخلی و مدیریت سود، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۲(۴۶)، ۲۵۹-۲۸۰.
- معصومی، سیدسجاد، فغانی ماکرانی، خسرو، ذبیحی زرین کلائی، علی (۱۳۹۹). اثر تعدیل گری استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین میزان گزارشگری پایداری و نوآوری شرکت ها، دانش حسابرسی، ۲۰(۷۹)، ۲۹۵-۳۱۵.
- Alexander, C., Cumming, D., 2020. Corruption and Fraud in Financial Markets: Malpractice, Misconduct and Manipulation. *John Wiley & Sons*.
- Amiram, D., Bozanic, Z., Cox, J.D., Dupont, Q., Karpoff, J.M., Sloan, R., 2018. Financial reporting fraud and other forms of misconduct: a multidisciplinary review of the literature. *Rev. Acc. Stud.* 23, 732-783.
- Chang, Y.-T, Hanchung. Ch, Rainbow. Chengc, Wuchun. Ch. (2019).The impact of internal audit attributes on the effectiveness of internal control over operations and compliance, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* 15 (2019) 1-19.
- Ghouma. H. (2017).How does managerial opportunism affect the cost of debt financing?, *Research in International Business and Finance* 39 (2017) 13-29.
- Hambrick, D.C., Misangyi, V.F., Park, C.A., 2015. The quad model for identifying a corporate director's potential for effective monitoring: toward a new theory of board sufficiency. *Acad. Manag. Rev.* 40, 323-344. <https://doi.org/10.5465/amr.2014.0066>.
- Healy, P.M., Serafeim, G., 2019. How to scandal-proof your company. *Harv. Bus. Rev.* 97, 42-50.
- Li Huang C., Chen, W., Lu, K. (2016), "Can the Audit Committee Provide better oversight of Listed Companies? An Efficiency of Cash Holdings Perspective", *Asian Journal of Finance & Accounting*, 8(1), PP. 100-126.
- Mikhail A. Gorshunov. Achilles A. Armenakis, Stanley G. Harris, H. Jack Walker (2021). Quad-qualified audit committee director: Implications for monitoring and reducing financial corruption. *Journal of Corporate Finance* 66 (2021) 101854.
- Saleem. E. Alzoubi. S, (2019) "Audit committee, internal audit function and earnings management: evidence from Jordan", *Meditari Accountancy Research*, <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2017-0160>.
- Saleem. E. Alzoubi. S. (2018).Audit quality, debt financing, and earnings management: Evidence from Jordan, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Volume 30, March 2018, Pages 69-84.
- Sun, J., Lan, G., Liu G. (2015), "Independent Audit Committee Characteristics and Real Earnings Management", *Managerial Auditing Journal*, 29(2), PP. 153-172.
- Xixiong Xu, Yaoqin Li. (2018). Local corruption and corporate cash holdings: *Sheltering assets or agency conflict?* <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2018.05.001>.PP.1-18.

Investigating the Role of Management of the Audit Committee with Four Qualifications on Supervision and Corruption of Companies (Case Study: Companies Listed in Tehran Stock Exchange)

Narges Sabouri *1
Enayat Karimpour 2

Date of Receipt: 2021/06/24 Date of Issue: 2021/07/16

Abstract

Objective: According to research by Michael et al. In 2021; Depending on the activities of companies, corruption may occur; therefore, the researcher seeks to be able to assess the management role of the audit committee. With their responsibilities, the audit committee can monitor corruption or, by identifying them, appoint managers to be responsible. The purpose of selecting and conducting this issue is to determine the role of the management of the audit committee with four competencies in monitoring and financial corruption of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Method: To analyze the research hypotheses, the statistical population was selected from 2013 to 2020 for 8 years and included listed companies. The statistical sample was selected by elimination method and 69 companies were selected. The research method used is descriptive-analytical method and research data were collected and classified by referring to the financial statements and financial reports of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Data panel data method was used to analyze statistical data; In the analysis of descriptive statistics, inferential statistics and various related tests were performed and data analysis was performed using Eviews software version 9. Results: According to the analysis of the regression model, the main hypothesis was confirmed and it was found that the management of the audit committee with four competencies has an effective role in monitoring and financial corruption of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Conclusion: Therefore, the results indicate that based on t-statistics, the effectiveness of all four specific hypotheses on the supervision and financial corruption of the company in the indicators of independence, managerial experience, capacity and stock ownership, financial expertise of audit committee managers, respectively The year 2021 is in line.

Keywords

Management of the Audit Committee, Supervision, Corruption, Capacity and Ownership of Stocks, Financial Expertise, Skills and Experience

1. Master of Accounting, Instructor and Lecturer of Islamic Azad University, Oz County Branch. (Narges.saboori2013@gmail.com)
2. Master of Accounting, Islamic Azad University, Lamerd County Branch. (Enayatkarimpour@gmail.com)